

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
ФАКУЛТЕТ КЛАСИЧЕСКИ И НОВИ ФИЛОЛОГИИ
КАТЕДРА КИТАИСТИКА

Изпитът е устен и се състои в:

1. Четене, превод и анализ на предварително подготвен текст на китайски език;
2. Събеседване по съдържанието на предварително подготвения текст и темите от съответната програма за конкурсния изпит.

Кандидат-аспирантът трябва да подготви научен текст от 50 печатни страници от публикация на китайски автор в областта, в която ще разработва дисертацията си. Комисията избира част от текста по време на изпита, който докторантът трябва да може да прочете на глас, да преведе посочена част от текста, както и да ѝ направи лексикален и морфо-синтактичен анализ.

За успешното полагане на изпита е нужно кандидат-аспирантът да владее необходимия минимум от знания по следните теми:

ПРОГРАМА ЗА КОНКУРСЕН ИЗПИТ ПО ДОКТОРАНТСКА ПРОГРАМА
ФИЛОЛОГИЯ 2.1. ЕЗИЦИ НА НАРОДИТЕ ОТ АЗИЯ, АФРИКА И АМЕРИКА
(КИТАЙСКИ ЕЗИК И ЕЗИКОЗНАНИЕ)
2021-2022 г.

1. Фонетика и фонология на КЕ. Фонемата в китайския език. Гласни и съгласни звукове, основни разлики между тях от гледна точка на артикулацията. Инициал (生母) и вокална част (финал) (韵母). Традиционни класификации на китайската сричка в зависимост от медиала. Тонална система на китайския език. Тонални стойности, тонални класове и тяхната еволюция. Понятие за т.нар. „входящ тон“ (入声). Редуване на тоновете. Нулев тон и тонални сандхи при слято четене. Китайска йероглифика. Произход на китайската писменост – легенди и хипотези. „Надписите върху гадателните кости“ (甲骨文) като свидетелства за първия известен ни етап от развитието на йероглифите като същинска писменост. Традиционна класификация на йероглифите според Сю Шън (六书). Формиране на основните графични и калиграфски стилове - „малък печат“ (小篆), „чиновническо писмо“ (隶书), „нормативно писмо“ (楷书), „небрежно писмо“ (草书), „движещото се писмо (полукурсив)“ (行书).

2. Типологични особености на китайския език според морфологичната, синтактична и генеалогична класификация на езиците. Основни етапи и тенденции в развитието на китайския език. Особености на морфологичния строй на китайския език като изолиращ език. Обща характеристика на синтаксиса (句法), морфологията (词法), словообразуването (构词法) и семасиологията (语义学) в КЕ: словоред, синтактични конструкции, словообразователни начини, модели и типове, характеристика на формантите и формативите. Връзки между синтаксиса, морфологията и словообразуването със семантиката в КЕ. Лексикални, полуслужебни и служебни значения. Сравнение между граматичните категории в индо-европейските езици и тези в китайския език. Роля на семантиката в граматичните описания на КЕ.

3. Семантично-функционална характеристика на морфемата и думата в китайския език. Отношенията „морфема (语素) – дума (词)“, „сричка (音节) – морфема (语素)“ в КЕ. Свободни (自由) и свързани (黏着) морфемни. Ритмично-количествена характеристика на китайските думи. Видове едносрични (单词) и многосрични (复词) думи. Прости многосрични думи (联绵字). Еднозначни (单义词) и многозначни (多义词) думи. Видове полисемия. Структура на значенията на многозначната дума. Видове лексикални значения: изконно (първо), първични и вторични (производни) значения; денотативни и конотативни; преки и преносни; свободни и свързани; идиоматични и мотивирани; узуални и оказионални; основни и периферийни. Развитие на лексикалното значение: стесняване, разширяване и изменение (мутация).

4. Определяне на функционално-семантични (лексико-граматични) класове и подкласове (части на речта, 词类) на пълнозначни думи (实词) в КЕ – проблеми и решения. Служебни думи (虚词). Многофункционалността на думите в КЕ като тяхна основна характеристика – редовни функции (конверсия, 兼类) и необичайни функции (стилистика употреба, 活用). Лексикална омонимия в китайския език (同形同音异义): отношения към полисемията (多义) и многофункционалността (兼类) на думите в КЕ. Омофония, омография, паронимия и паронимазия в КЕ. Граматична омонимия в китайския език – проблеми и решения. Семантични преноси по фонетично съзвучие (игрословие) (谐音) в китайския език и китайската култура на фоносемантични преноси (中国谐音文化).

5. Депендентна граматика на КЕ. Елементарни предикативни конструкции. Задължителни и факултативни елементи. Основни конструкции със сказуемо глагол или прилагателно от съответен семантичен подклас: транзитивен, отношение, процес (динамично състояние) или състояние (завършил процес), съществуване и появяване, глаголт 有, местоположение, статичен признак, каузативен, “давам / вземам нещо на/от някого”, насочено движение, “наричам А – В” / “превърщам А в В”, “поставям нещо някъде”, “свързвам / отделям А от В”, дейност, въвеждане и оценяване на информацията. Рамкови конструкции. Конструкции с предлози и глаголи-предлози. Факултативни елементи на конструкцията, въведани от съюзи и означаващи причина или цел. Второстепенен елемент на конструкцията за необходимо условие. Определения към предикативни и субстантивни елементи на конструкцията.

6. Словообразуване в КЕ. Китайската морфема в словообразователна функция (корен, полуафикс, афикс). Словообразователни начини, модели и типове в китайския език. Композиция: модели сложни думи (сраствания) с равноправно и с неравноправно свързване. Полуафиксация: типове производни думи. Словообразователна афиксация: типове производни. Контракция: типове сложносъкратени думи.

7. Лексикология и фразеология на КЕ. Синонимия – видове синоними. Синонимни редове. Антонимия – видове антоними. Контрадикция. Хипонимия. Отношения между синонимия, антонимия и многозначност. Класификация на речниковия състав по първичност и вторичност на формиране – ядрена (基本词汇) и обикновена лексика (一般词汇). Етимологична класификация – домашни (изконни) думи (уънйенизми и диалектизми) и заемки. Начини на заемане на думи – фонетичен, хибриден и семантичен (калкиране). Словообразователни модели и типове заети думи. Мотивираност на значението на устойчивите словосъчетания – фразеологични сраствания (идиоми), единства и съчетания. Паремии. Традиционна класификация и особености на китайските фразеологизми: чъню (成语), разговорни фраземи (惯用语), игрословни фразеологизми (歇后语), поговорки (俗语) и пословици (谚语). Етимологична класификация – домашни и заети фразеологизми. Стилистична класификация – разговорна и книжна фразеология.

8. Категорията предикатив (谓词). Функционално-семантични подкласове и характеристики на глаголите – прости, сложни и производни. Аспектуални значения на глаголите. Редупликация и кратковременен вид. Резултативни глаголи. Глаголи (动词) в КЕ – денотативни и граматически значения. Диагностични методи за отличаване от съществителните (名词) и прилагателните (形容词): съчетаемост с наречия; редубликация; Видово-времеви категории при предикативите (глаголи и прилагателни): съчетаемост с формативите “了”, “过”, “着”, с формантите “起来”, “下去”; бройни комплекси. Сказуемни функции на глаголите и прилагателните, способност за управление на допълнения и видове допълнения. Предложни функции. Сказуемна и емфатична функция на служебния глагол “是”. Форми за възможност и невъзможност при резултативните глаголи. Субстантивация.

9. Прилагателни (形容词) в КЕ – функционално-семантични групи и техните граматични характеристики. Диагностични методи за отличаване от наречията (副词), глаголите (动词) и съществителните (名词): съчетаемост с наречия за степен, със съществителни, употреба като самостоятелно изказване (отговор на въпрос); употреба в конструкцията “XX是XX”; образуване на алтернативен въпрос; съчетаемост с наречия; редубликация; съчетаемост с формативите “着” “了” “过”, с формантите “起来” “下去”. Сказуемни функции на прилагателните. Функции на определение към субстантивен елемент. Наречийни функции. Редубликация.

10. Субстантиви (体词). Съществителни имена (名词) в КЕ – денотативни и граматически значения, видове, граматични функции, редубликация. Диагностични методи за отличаване от глаголите (动词) и прилагателните (形容词): съчетаемост с класификатори, бройни комплекси, предлози; редубликация; категорията „множественост“ и суфиксът “们”. Функционално-семантични подкласове и техните граматични характеристики. Функции на подлог, допълнение, определение към субстантивен елемент. Наречийни и сказуемни функции. Следложни функции.

11. Наречия (副词) в КЕ – денотативно и граматическо значение. Диагностични методи за отличаване от прилагателните (形容词) и думите за време (时间名词): съчетаемост с глаголи, прилагателни, с предлози; сказуемна функция; употреба като самостоятелно изказване (отговор на въпрос); употреба в конструкцията “XX是XX”; образуване на алтернативен въпрос; функции на подлог, определение към субстантивен елемент. Функционално-семантични подкласове и техните граматични характеристики. Функции на определение към сказуемното и възможности за съчетаване със съществителни, местоимения, числителни.

12. Числителни (数词) в КЕ – денотативно значение, подкласове. Словообразуване. Граматични свойства: съчетаемост с класификатори и съществителни имена; редубликация; функции на подлог, сказуемо и допълнение. Правила на употреба на китайски и арабски знакове. Изразът 增加了XX倍. Употреба на 二 и 两. Стилистична употреба на числителни с преносни значения (1, 2, 3, 9, 12, 24, 36, 72, 100, 10000). Класификатори (量词) в КЕ – произход, значения и функции. Класификатори за предмети (名量词). Бройни думи за действия (动量词). Класификатори-мерни единици (度量词). Съществителни във функция на класификатор. Бройни комплекси. Редубликация. Употреба на бройни комплекси като определение към субстантивен елемент и към сказуемо. Местоимения (代词) в КЕ – значения и функции. Подкласове и техните граматически употреби: лични местоимения (人称代词), употреба на 自己; въпросителни местоимения (疑问代词); указателни местоимения (指示代词). Необичайни функции (活用).

13. Предлози (介词) в КЕ – значения и функции. Подкласове и техните граматически употреби: управление на съществително или местоимение като условие за самостоятелна употреба и изключения; употреби на предлога “被” ; употреба на предлозите “把” и “将” ; употреби на предлога “对” и “对于”; рамкови конструкции с “在” и следлог - за време, място, условие, и т.н. Сказуемна функция на предлозите (介词与动词兼类). Употреба на предлози във функция на съюзи (介词与连词兼类). Съюзи (连词) в КЕ – значения и функции. Подкласове и граматични употреби. Предложни функции на съюзите (连词与介词兼类). Употреба на съюзите-наречия (连词和副词的跨类词). Спомагателни думи (частици, 助词) в КЕ – значения и функции, подкласове и граматични употреби. Структурни частици (结构助词). Аспектуални частици (动态助词). Фразови частици (语气助词). Звукоподражания (拟声词) в КЕ – значения и функции, подкласове и граматични употреби. Междуметия (叹词) в КЕ – значения и функции, подкласове и граматични употреби.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. China and the World: Language, Culture, Politics. Alexiev, Alexander. Zygadlo, Pawel (Eds). Papers from the international conference, jointly organized by the Department of Sinology at Sofia University “St. Kliment Ohridski” and the Department of China Studies at Xi’an Jiaotong – Liverpool University, 12–13 December 2019. Vol. 1. St.Kliment Ohridski University Press. Sofia 2020. – 344 p. Vol. 2. St.Kliment Ohridski University Press. Sofia 2021. – 135 p.
2. Alexander B. Alexiev. Determining Subclasses of Predicates in Chinese from a Dependency Grammar Viewpoint. In: CURRENT ISSUES IN CONTEMPORARY. CHINESE AND ORIENTAL STUDIES. Papers from the International Conference, Dedicated to the 25th Anniversary of the Establishment of the Chinese Studies Program at Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Vol. 1. Sofia University “St. Kliment Ohridski” Publishing House. Sofia, 2018. p. 11-19.
3. Alexiev, A.B. Chinese Derivatives with a Component-Preposition. In: Third International Conference “The Silk Road”. Papers from the International Conference, Organized by Confucius Institute in Sofia, Bulgaria, June 4-5, 2015. Sofia, 2016. p.8-15.
4. Alexiev, A.B. Multifunctionality in Chinese and Dependency Grammar Solutions. In: Modern China and Its Tradition. Collection of Papers from the International Sinological Conference. Belgrade, 2009. pp 296-311.
5. Alexiev, A.B., Hong, Yao. On Chinese Language of the Internet: Word Formation and Phraseology. В сб.: Страните от Източна Азия и светът – взаимоотношения и взаимодействия. София, 2013. с.156-164.
6. China and the World: Language, Culture, Politics. Alexiev, Alexander. Zygadlo, Pawel (Eds). Papers from the international conference, jointly organized by the Department of Sinology at Sofia University “St. Kliment Ohridski” and the Department of China Studies at Xi’an Jiaotong – Liverpool University, 12–13 December 2019. Vol. 1. St.Kliment Ohridski University Press. Sofia 2020. – 344 p. Vol. 2. St.Kliment Ohridski University Press. Sofia 2021. – 135 p.
7. Bisang, Walter. Chinese Syntax. In: Chan, Sin-Wai, ed. The Routledge Encyclopedia of the Chinese Language. Routledge, 2016. pp. 354-394.
8. Chao Y.R. A Grammar of Spoken Chinese. — Berkeley: Univ. of California Press, 1968.
9. Chao, Yuen Ren. A grammar of spoken Chinese. Berkeley: University of California Press, 1968.
10. Chen, Jidong., Shirai, Yasuhiro. The development of aspectual marking in child Mandarin Chinese. Applied Psycholinguistics 31, 2010. 1–28.
11. Cheng, Lisa L.-S., Sybesma, Rint. A Chinese relative. Organizing grammar: Linguistic studies in honor of Henk van Riemsdijk, ed. N. Corver, H. Broekhuis, R. Huybregts, U. Kleinhenz, J. Koster. Berlin: Mouton, 2006. 69-76.
12. Chu, Chauncey C. A Discourse Grammar of Mandarin Chinese. New York, 1998.

13. Li, Charles N., Thompson, Sandra A. Mandarin Chinese: A functional reference grammar. Berkeley, 1981.
16. Алексиев, А.Б. Езиковият каламбур в китайската фразеология. В: Китай: традиция и съвременност. Сборник доклади от национална конференция на Институт Конфуций в София, 29 май 2009 г. София, 2010. стр. 5-13.
17. Алексиев, А.Б. Китайски игрословни фразеологизми. Монография. Софийски университет “Св.Кл.Охридски”. София, 2011.
18. Алексиев, А.Б. Многофункционалност на морфемите в китайския език (функции на омографите 好 hao3 и hao4, изпълняващи и ролята на полуафикси). В: Езиковедски приноси в чест на чл.-кор. Проф. Михаил Виденов. Великотърновски университет “Св. св. Кирил и Методий”, Международно социолингвистично дружество – София, 2005.
19. Алексиев, А.Б. Омоними и пароними в китайския език. В сб.: Страните от Източна Азия и светът – взаимоотношения и взаимодействия. София, 2013. с.232-241.
20. Алексиев, А.Б. Словообразуване с помощта на полуафикси в китайския език (функции на морфемите hao (好 hao4 и hao3), хъ (合 he2), хуа (化 hua4), дя (加 jia1) и къ (可 ke3). Дисертация за присъждане на образователната и научна степен доктор. София, Софийски университет “Св. Кл. Охридски”, 2004.
21. Алексиев, А.Б. Словообразуване с помощта на форманти в китайския език. Монография. София, Софийски университет “Св. Кл. Охридски”, 2007.
22. Алексиев, Ал. Сказуемни функции на прилагателните в китайския език. В сб. Изтоковедски изследвания. София, 2006. стр. 68-87.
23. Ван Ляо-и. Основы китайской грамматики. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1954.
24. Гогова, Сн. Относно аспектиалността в китайския език. Студии по кореистика, 5. София, 2001. 89-106.
25. Гогова, Сн. Относно вокализма в китайския език (в съпоставка с българския език). В: сп. Съпоставително езикознание, 1. София, 1992. 47-62.
26. Гогова, Сн. Относно консонантизма в китайския език (в съпоставка с българския език). В: сп. Съпоставително езикознание, 1, 1994.
27. Гогова, Сн. Относно тоналната система и прозодията в китайския език. В: Библиотека Кореана. Студии по кореистика. София, 1999, 81-96.
28. Горелов, В.И. Лексикология китайского языка. Москва, 1984.
29. Горелов, В.И. Теоретическая грамматика китайского языка. Москва, 1989.
30. Готлиб, О.М. Основы грамматики китайской письменности: Монография. АСТ: Восток-Запад, 2007.
31. Драгунов, А.А. Грамматическая система современного китайского разговорного языка. Л. 1962.
32. Драгунов, А.А. Исследования по грамматике современного китайского языка. М.-Л. 1962.
33. Катърова, С., Джан Сунфън – Канети. За практическата транскрипция на китайските срички. В: сп. Филология, 21-22. София, 1989.
34. Люй Шусян. О “свободных” и “связанных”. В: Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXII. Языкознание в Китае. Отв. М.В Софронов, Москва, 1989, 126-140.
35. Никитина, Т.Н. Выбор грамматической модели для описания языка изолирующего строя. Актуальные вопросы китайского языкознания. В: Материалы VI Всероссийской конференции. Отв. В.М. Солнцев, 1992. 135-139.
36. Никитина, Т.Н. Грамматика китайского публицистического текста. Санкт-Петербург, Каро, 2007.
37. Никитина, Т.Н., Зайцев, В.П. Словарь древнекитайских йероглифов. С приложением словаря наиболее частотных омографов, встречающихся в древнекитайском тексте, составленного Е.Г. Ивановой. Санкт-Петербург, Каро, 2009.
38. Никитина, Т.Н. Синтаксис китайского публицистического текста. Санкт-Петербург, 2006.

39. Никитина, Т.Н. Слово в древнекитайском языке (Полисемия и омонимия). В: Востоковедение №20, 98-107. СПб, 1998.
40. Никитина, Т.Н. Функциональные подклассы глаголов в современном китайском языке (на материале публицистических текстов). Санкт-Петербург, 1994.
41. Прядохин, М.Г. Китайские недоговорки-иносказания. Москва, 1977.
42. Румянцев, М.К. К проблеме слогафонемы. Вестник Московского университета. Серия Востоковедение, 2. Москва, 1978.
43. С. Старостин. Реконструкция древнекитайской фонологической системы. Москва, 1989
44. Софронов, М.В. Китайский язык и китайская письменность. АСТ: Восток-Запад, 2007.
45. Спешнев, Н.А. Фонетика китайского языка. Ленинград, 1980.
46. Су, Синчуэн. Ученически речник за съставяне на изречения. Шанхай, 2006. 700 с. (苏新春. 学生造句词典. 上海辞书出版社, 上海, 2006.)
47. филологическите факултети и педагогическите институти. София, 1999.
48. Холодович, А.А. Опыт теории подклассов слов. Проблемы грамматической теории. Ленинград. Наука, 1979.
49. Хъ, Шъда., Гуо Минмей., Чай, Шъсьн. Съвременен китайски език (лексикология, граматика, стилистика). Изд. Пекински университет, 1983. (何, 世达., 郭明玫., 柴, 世森. 现代汉语 (词汇, 语法, 修辞). 北京大学出版社, 1983.
50. Цанкова, А. Експериментално изследване върху степента на факултативност на суфикса „мън” в китайския език, В: Китай: традиция и съвременност. София, 2009.
51. Цанкова, А. Морфологична система на съвременния китайски език. Части на речта и функционално-семантични категории. София: Изток-Запад, 2017.
52. Цанкова, А. Факултативност и определяне на граматичните категории в китайския език, В: Език и литература, брой: 3-4, 2009.
53. Яхонтов С.Е. Служебные слова и морфемы в изолирующих и других языках. В: Международная конференция “категории глагола и структура предложения”, посвященная 95-летию проф. А.А. Холодовича и 40-летию лаборатории типологического изучения языков ИЛИ РАН. Санкт-Петербург, 2001. 95-97.
54. Яхонтов, С.Е. Категория глагола в китайском языке. Ленинград, 1957.
55. 万艺玲. 汉语词汇教程. 北京, 2000年.
56. 任学良. 汉语造词法. 北京, 1981年.
57. 刘叔新. 汉语描写词汇学. 北京, 2000年.
58. 刘月华, 潘文娉. 实用现代汉语语法. 北京: 商务印书馆, 2006.
59. 刘月华. 实用现代汉语语法. 商务印书馆, 2006.
60. 吕叔湘, 朱德熙. 语法修辞讲话. 北京, 1952.
61. 吕叔湘. 汉语语法论文集. 商务印书馆, 1984.
62. 吕叔湘. 中国文法要略. 上海, 1954.
63. 崔希亮. 汉语熟语与中国人文世界. 北京语言文化大学出版社, 1997年.
64. 徐晶凝. 中级汉语语法讲义. 北京大学出版社, 2008.
65. 曹文《汉语语音教程》, 北京语言文化大学出版社, 2002
66. 朱德熙. 词义和词类. 语法研究和探索, 1991.
67. 朱德熙. 语法分析和语法体系. 《中国语文》第1期, 1984.
68. 朱德熙. 语法答问. 北京: 商务印书馆, 1985.
69. 朱德熙. 语法讲义. 北京: 商务印书馆, 1984.
70. 武占坤., 马国凡. 谚语. 内蒙古人民出版社1980年.
71. 沈家煊. 形容词句法功能的标记模式. 《中国语文》第2期, 1997.
72. 温端政. 谚语. 商务印书馆, 1998年.

73. 温端正. 歇后语. 商务印书馆, 2000年.
74. 王仿著. 刘魁立主编. 中国谜语、谚语、歇后语. 杭州: 浙江教育出版社, 1996年
75. 王了一. 中国语法纲要. 北京, 1951.
76. 王力. 中国语法理论. 上海, 1951.
77. 现代汉语语音教程, 学林出版社, 2011。
78. 胡明扬. 现代汉语词类问题考察. 《中国语文》第 5 期, 1995.
79. 范继淹. “的”字短语代替名词的语义规则. 《中国语文通讯》第 3 期, 1979.
80. 邢福义. 汉语语法学. 长春: 东北师范大学出版社, 1996.
81. 郑定欧. 现代汉语把字句工作单的设计: 原则与实践, 《现代汉语配价语法研究》(第二辑), 袁毓林、郭锐主编, 北京: 北京大学出版社, 1998.
82. 马国凡、高歌东《歇后语》. 内蒙古人民出版社1979年.
83. 马国凡. 成语. 内蒙古人民出版社, 1978年.
84. 马国凡., 高歌东. 惯用语. 内蒙古人民出版社, 1982年.
85. 马庆株. 结构、语义、表达研究琐议. 《中国语文》第3期, 1998.
86. 马庆株. 自主动词和非自主动词. 北京: 商务印书馆《中国语言学报》第3期, 1988.

Дата: 5 юни, 2021

Съставил:

проф. д-р Александър Алексиев